ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ –ਸਬਦ ੧੦੦

ਪਹਿਲੈ ਪਹਰੈ ਰੈਣਿ ਕੈ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ ਬਾਲਕ ਬੁਧਿ ਅਚੇਤੁ ॥

ਰਾਗੁ ਸਿਰੀਰਾਗੁ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ੭੫

ਪਹਿਲੈ ਪਹਰੈ ਰੈਣਿ ਕੈ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ ਬਾਲਕ ਬੁਧਿ ਅਚੇਤੁ ॥
ਖੀਰੁ ਪੀਐ ਖੇਲਾਈਐ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਹੇਤੁ ॥
ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਨੇਹੁ ਘਨੇਰਾ ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਸਬਾਈ ॥
ਸੰਜੋਗੀ ਆਇਆ ਕਿਰਤੁ ਕਮਾਇਆ ਕਰਣੀ ਕਾਰ ਕਰਾਈ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਈ ਬੂਡੀ ਦੂਜੈ ਹੇਤਿ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਪਹਿਲੈ ਪਹਰੈ ਛੂਟਹਿਗਾ ਹਰਿ ਚੇਤਿ ॥੧॥

ਸਾਰ: ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪਾਕ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇਪਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਜਾਗਰੂਕਤਾ, ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ, ਆਦਤਾਂ, ਜਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਪਛਾਣ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ, ਸੁਤੰਤਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਛੂਤ ਖੰਡ ਵਿਚ, ਅਸੀਂ ਉਮੀਦਾਂ, ਡਰਾਂ ਅਤੇ ਤੁਲਨਾਵਾਂ ਦੇ ਭਾਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹ-ਦਿਲੀ ਨਾਲ ਅਪਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਥੇ ਨਿਰਣੇ ਜਾਂ ਪਸੰਦ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਸਿਰਫ ਸੱਚੀ ਹਾਜ਼ਰਤਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਰੰਗਤ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੋ ਵਸਤਾਂ ਕਦੇ ਬੇਦਾਗ ਸਨ ਉਹ ਦਵੈਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਕਾਰ ਲੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਅਸਲ ਹੋਂਦ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅਸਲ ਤੱਤ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਮੇਲ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਪਹਿਲੈ ਪਹਰੈ ਰੈਣਿ ਕੈ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ ਬਾਲਕ ਬੁਧਿ ਅਚੇਤੁ ॥

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ ਵਿਚ, ਹੇ ਵਣਜਾਰੇ ਦੋਸਤ, ਬਿਬੇਕ ਇਕ ਭੋਲੇ ਅਤੇ ਅਣਜਾਣ ਬੱਚੇ ਵਾਂਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। "ਵਣਜਾਰਾ ਦੋਸਤ" ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਰਾਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਮਾਸੂਮ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲ, ਬਾਹਰੀ ਰੰਗਤ ਤੋਂ ਮੁਕਤ।

ਖੀਰੁ ਪੀਐ ਖੇਲਾਈਐ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਹੇਤੁ ॥
ਹੇ ਵਣਜਾਰੇ ਦੋਸਤ, ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ, ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਖਿਡਾਉਂਦੇ, ਦੁੱਧ ਪਿਆਉਂਦੇ, ਖਵਾਉਂਦੇ, ਉਸ ਦਾ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਰਿਆ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰ ਸਹਿਜ ਅਤੇ ਬੇਗਰਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਇਸ ਚੱਕਰ ਦੁਆਰਾ ਹੋਂਦ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਨੇਹੁ ਘਨੇਰਾ ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਸਬਾਈ ॥
ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਇਹ ਸਭ ਦੁਨਿਆਵੀ ਭਰਮ ਨਾਲ ਲਗਾਵ ਹੈ। ਇਹ ਭਰਮਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਬੰਧਨਾਂ ਦਾ ਸੁਖ-ਚੈਨ ਅਸਲ ਹਕੀਕਤ ਦੀ ਸੂਝ ਤੋਂ ਭਟਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੰਜੋਗੀ ਆਇਆ ਕਿਰਤੁ ਕਮਾਇਆ ਕਰਣੀ ਕਾਰ ਕਰਾਈ ॥
ਕੁਦਰਤੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਦਾ ਇਕ ਢੰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਕੁਦਰਤ ਢਾਂਚਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਵਿਵਹਾਰ ਸਾਡੇ ਅਗਾਂਹ ਵਧੂ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਈ ਬੂਡੀ ਦੂਜੈ ਹੇਤਿ ॥
ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਏਕਤਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਦਵੈਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਪਹਿਲੈ ਪਹਰੈ ਛੂਟਹਿਗਾ ਹਰਿ ਚੇਤਿ ॥੧॥
ਨਾਨਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨੁੱਖ, ਜੀਵਨ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਅ ਤੋਂ ਹੀ, ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਸਰੀਰਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਾਡੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੇ ਜਾਗ੍ਰਣ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। (੧)

ਤੱਤ: ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਸਿਰਫ਼ ਸਰੀਰਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਇਹ ਸਾਡੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੀ ਜਾਗਰਤੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਤਰੀਵੀ ਜਾਗਰਤੀ, ਸਾਨੂੰ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਨਿਰਮਲਤਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ, ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਅੰਦਰ ਵੱਲ ਮੋੜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਢਾਂਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਬੱਚਿਆਂ ਵਰਗੀ ਸ਼ਾਂਤ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਮਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਚੇਤੰਨ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਮੌਕਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਮੁਢਲੇ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਪਾਲਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਬਦ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਨਇੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ

Oneness In Diversity Research Foundation
ਵੈੱਬਸਾਈਟ: **OnenessInDiversity.com**

ਈਮੇਲ: **onenessindiversityfoundation@gmail.com**